

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Voorwoord	2
De Tweede Fase	3
De profielen	4
Profielen havo	6
Profielen atheneum	7
Studielast	8
Tabellen studielast	10
Kwartiel	12
Roosters	12
PTA (Programma van Toetsing en Afsluiting)	12
Examen en overgang	13
De overgangs- en examennormen	14
Vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal op het atheneum.	18
Herkansen en inhalen	20
Leerlingbegeleiding	21

Voorwoord

Met ingang van het schooljaar 2007-2008 heeft de vernieuwde Tweede Fase zijn intrede gedaan. Door een aantal veranderingen moet het nieuwe programma voordelen gaan opleveren voor zowel scholen, docenten als leerlingen. Voor scholen wordt het beter organiseerbaar, voor docenten beter werkbaar en voor leerlingen beter studeerbaar. Daarnaast is er meer ruimte voor eigen keuzes dan in de oude Tweede Fase. In goed overleg met zowel leerlingen als docenten hebben we binnen de wettelijke mogelijkheden een aantal veranderingen doorgevoerd. Daarnaast hebben we ook een aantal goede elementen uit het oude programma behouden.

Omdat de gehele opzet van de Tweede Fase H/A voor alle betrokkenen vrij complex is, willen we, in aansluiting op de voorlichting in de derde klas, wat meer informatie geven.

Een beetje voor onszelf, maar vooral voor de ouders, willen we proberen in dit informatieboekje voor 4A/4H de belangrijkste zaken nog eens op een rijtje te zetten. We doen dat vrij uitgebreid, zodat u er zich desgewenst behoorlijk in kunt verdiepen. Heeft u daaraan minder behoefte, dan zult u zelf de hoofdzaken eruit moeten halen. Zo gaat dat namelijk bij het zelfstandiger leren in het studiehuis ook!.

Wij hopen u met deze brochure een plezier te doen. Mocht u meer informatie willen of behoefte aan uitleg hebben, dan kunt u altijd contact opnemen met de teamleiders of de directie.

G. Lomme
L. Tromp
Juli 2011

De Tweede Fase

Een brede algemene vorming en een goede voorbereiding op het vervolgonderwijs. Dat waren en zijn de doelstellingen van de Tweede Fase van havo en atheneum.

Inhoudelijk bestaat ook de vernieuwde Tweede Fase uit een breed studiepakket dat *profiel* genoemd wordt. Het lesgeven is, in aansluiting op de basisvorming, nog steeds gericht op het stimuleren van actief en zelfstandig leren. Deze aanpak krijgt vorm in de ontwikkeling van het *studiehuis*.

Wat is het studiehuis?

Het studiehuis heeft betrekking op de vormgeving en organisatie van de benadering van het leren in de Tweede Fase. De lessen zijn gericht op het stimuleren van actief en zelfstandig leren en sluiten daarbij aan op de basisvorming in de eerste jaren van de middelbare school. Zelfstandigheid betekent zeker niet dat de leerling zelf kan bepalen wat hij leert. De examenprogramma's zijn wat dat betreft zeer duidelijk omschreven. Het betekent wel dat de leerling, als hij dat aankan, de kans krijgt om zelf meer invloed uit te oefenen op de wijze van leren en het moment waarop hij leert.

Behalve het verwerven van kennis is ook het ontwikkelen van praktische en sociale vaardigheden van belang. De leraar draagt niet alleen kennis over, maar hij begeleidt de scholier ook in het onderwijsproces. De docent is de organisator en de regisseur van het leren. In school zijn steeds meer plekken waar leerlingen buiten de klaslokalen kunnen werken. In de mediatheek en in diverse lokalen bestaat de mogelijkheid voor de scholieren om achter de computer te werken.

De profielen

Een kenmerk van de Tweede Fase zijn de profielen. Een profiel is een combinatie van een aantal vakken. Het bestaat uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel en het vrije deel. Het gemeenschappelijk deel volgt iedereen, het profieldeel wordt gekozen en bestaat uit een aantal bij elkaar horende vakken waarbij ook weer een keuze gemaakt moet worden. De vier profielen corresponderen met de globale sectoren waarin we werk en opleidingen in de huidige samenleving verdelen.

Er zijn vier verschillende profieldelen:

- Cultuur en Maatschappij (CM)
- Economie en Maatschappij (EM)
- Natuur en Gezondheid (NG)
- Natuur en Techniek (NT)

havo

Meestal leveren de keuzes voor de school geen problemen op. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat een enkeling door zijn keuze niet in groep in te delen valt. Soms weten we dit pas aan het eind van de derde klas maar meestal al eerder. In overleg zullen we naar een oplossing zoeken, maar als we er niet uit komen zul je een ander vak moeten kiezen.

In 4 havo is de keuze voor het profiel aan het begin van het schooljaar eigenlijk al definitief. Wisselen kan slechts bij hoge uitzondering en alleen als de groepsgrootte het toelaat. Er kan alleen overgestapt of geruild worden bij het eerste rapport en vervolgens pas weer bij het tweede rapport. Daarna is een overstap niet meer mogelijk.

In ieder profiel heeft de leerling een ruime keuze. Toch kan het voorkomen dat een vak door een te geringe belangstelling niet aangeboden kan worden.

De minimale groepsgrootte is vastgesteld op 8 leerlingen.

atheneum

Meestal leveren de keuzes voor de school geen problemen op. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat een enkeling door zijn keuze niet in groep in te delen valt. Soms weten we dit pas aan het eind van de derde of vierde klas maar meestal al eerder. In overleg zullen we naar een oplossing zoeken, maar als we er niet uit komen zul je een ander vak moeten kiezen.

Toelichting op de vierde klas

Hoewel we de leerling in klas drie al laten zien wat er allemaal mogelijk is op het atheneum hebben we van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de definitieve profielkeuze nog een jaar uit te kunnen stellen. **Dit betekent wel dat er in 4 atheneum een aantal vakken verplicht gevolgd moet worden.**

Welke dat zijn hangt af van de gekozen richting. In 3 atheneum kies je eigenlijk voor een Maatschappijstroom of een Natuurstroom.

We hopen uiteraard dat je zo tot een nog betere afweging kunt komen als je in 4 atheneum uiteindelijk definitief moet kiezen. Daarnaast denken we dat deze verplichte verbreding van het Atheneum je ook beter voorbereid op de maatschappij en het vervolgonderwijs.

Enkele opmerkingen:

- Als je in de vierde klas de Maatschappijstroom gevolgd hebt kun je niet meer overstappen naar de Natuurstroom.
- Een aantal vakken - aardrijkskunde, Management & Organisatie en informatica - begint pas in de vijfde klas.
- Onderzoek & Ontwerpen begint ook al in de vierde klas.
- Alle leerlingen moeten uiteindelijk minimaal of Duits of Frans kiezen. In de Maatschappijstroom heb je in de vierde klas nog beide talen.
- I.v.m. een mogelijke overstap naar een maatschappijprofiel kunnen leerlingen in de Natuurstroom nog een keuze maken uit filosofie, geschiedenis of tekenen.
- Er zijn drie verschillende soorten wiskunde die slechts gedeeltelijk dezelfde onderwerpen behandelen. In de maatschappijstroom heb je wiskunde A. In klas vijf kun je dan in het profiel CM verder gaan met wiskunde A of wiskunde C. In de natuurstroom moet je al kiezen tussen wiskunde A en wiskunde B. Bedenk dat voor N&T wiskunde B verplicht is.

Een overstap van het N naar het M profiel is mogelijk bij het eerste rapport en vervolgens pas weer bij het tweede rapport. Dit geldt ook voor een eventuele vakkenruil zowel in de vierde als in de vijfde klas! Daarna is een overstap gedurende het jaar niet meer mogelijk. Uiteraard kan er alleen geruild worden als de groepsgrootte het toelaat.

Als een leerling op zijn bestaande pakket bevorderd is, is het in een enkel geval wel mogelijk in klas 5 naar een M profiel over te stappen.

In ieder profiel heeft de leerling een ruime keuze. Toch kan het voorkomen dat een vak door een te geringe belangstelling niet aangeboden kan worden.

De minimale groepsgrootte is vastgesteld op 8 leerlingen.

Profielen havo

havo			
Gemeenschappelijk deel			
Nederlands, Engels, Maatschappijleer, CKV, LO			
C+M	E+M	N+G	N+T
Geschiedenis Frans of Duits Eén kiezen uit: Aardrijkskunde Economie Eén kiezen uit: Frans of Duits Tekenen	Wiskunde A Geschiedenis Economie Eén kiezen uit: Aardrijkskunde Management & Organisatie Frans of Duits	Wiskunde A Scheikunde Biologie Eén kiezen uit: Natuurkunde Aardrijkskunde Onderzoek & Ontwerpen	Wiskunde B Natuurkunde Scheikunde Eén kiezen uit: Biologie Informatica Onderzoek & Ontwerpen
Vrije deel C+M Keuze examenvak Eén vak kiezen!	Vrije deel E+M Keuze examenvak Eén vak kiezen!	Vrije deel N+G Keuze examenvak Eén vak kiezen!	Vrije deel N+T Keuze examenvak Eén vak kiezen!
Wiskunde A Economie Management & Organisatie Aardrijkskunde Duits Frans Tekenen Informatica Bewegen Sport & Maatschappij	Management & Organisatie Aardrijkskunde Duits Frans Tekenen Informatica Bewegen Sport & Maatschappij	Onderzoek & Ontwerpen Economie Management & Organisatie Duits Frans Aardrijkskunde Natuurkunde Tekenen Informatica Bewegen Sport & Maatschappij	Onderzoek & Ontwerpen Economie Management & Organisatie Duits Frans Biologie Tekenen Informatica Bewegen Sport & Maatschappij
Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit

Profielen atheneum

4 Atheneum			
C+M en E+M		N+G en N+T	
Nederlands	Economie	Nederlands	Economie
Engels	Tekenen	Engels	Eén kiezen uit:
Maatschappijleer	Filosofie	Maatschappijleer	• Tekenen
Duits		Duits of Frans	• Filosofie
Frans		ANW	• Geschiedenis
ANW		CKV	
CKV	Eventueel:	LO	Eventueel:
LO	Fast Lane	Wiskunde A of B	Fast Lane
Wiskunde A		Natuurkunde	en/of
Geschiedenis		Scheikunde	Onderzoek &
		Biologie	Ontwerpen
5 en 6 Atheneum			
Gemeenschappelijk deel			
Nederlands, Engels, Frans of Duits, Maatschappijleer, CKV, LO			
C+M	E+M	N+G	N+T
Wiskunde C (of A)	Wiskunde A	Wiskunde A (of B)	Wiskunde B
Geschiedenis	Geschiedenis	Scheikunde	Natuurkunde
Eén kiezen uit:	Economie	Biologie	Scheikunde
Aardrijkskunde	Eén kiezen uit:	Eén kiezen uit:	Eén kiezen uit:
Economie	Aardrijkskunde	Natuurkunde	Biologie
Eén kiezen uit:	Management &	Aardrijkskunde	Informatica
Frans of Duits	Organisatie	Onderzoek &	Onderzoek &
Tekenen	Frans of Duits	Ontwerpen	Ontwerpen
Filosofie			
Vrije deel C+M	Vrije deel E+M	Vrije deel N+G	Vrije deel N+T
Keuze examenvak	Keuze examenvak	Keuze examenvak	Keuze examenvak
Eén vak kiezen!	Eén vak kiezen!	Eén vak kiezen!	Eén vak kiezen!
Economie	M&O	Onderzoek &	Onderzoek &
M&O	Aardrijkskunde	Ontwerpen(al in 4)	Ontwerpen(al in 4)
Aardrijkskunde	Duits	Economie	Economie
Duits	Frans	M&O	Geschiedenis
Frans	Tekenen	Geschiedenis	M&O
Tekenen	Filosofie	Aardrijkskunde	Biologie
Filosofie	Informatica	Natuurkunde	Tekenen
Informatica		Tekenen	Filosofie
		Filosofie	Informatica
		Informatica	
Fast Lane English	Fast Lane English	Faste Lane English	Fast Lane English
Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit	Keuzeactiviteit

Studielast

Studielast is de hoeveelheid tijd die de gemiddelde leerling nodig heeft om zich een bepaalde hoeveelheid leerstof eigen te maken. Het gaat niet alleen om het volgen van lessen op school (lessen), maar ook om de voorbereiding daarvan thuis. De studielast is gebaseerd op het uitgangspunt dat een leerling gedurende 40 weken per jaar 40 uur per week aan zijn of haar opleiding besteedt. Dat komt neer op een studielast van 1600 uur per jaar. De studielast voor de Tweede Fase van de havo is dus 3200 uur (verspreid over twee jaren) en voor het atheneum 4800 uur (verspreid over drie jaren).

Contacturen

Aan ieder vak is een aantal uren studielast verbonden. Afhankelijk van de studielast heeft ieder vak recht op een aantal contacturen (= lessen). De studielast en de contacturen zijn vervolgens verdeeld over twee, respectievelijk drie leerjaren. Op de TSG houden we rekening met een gelijkmatige verdeling van de belasting voor de leerlingen.

De studielast is als volgt over de onderdelen van een profiel verdeeld:

atheneum:

Gemeenschappelijk deel:	1920 uur
Profieldeel:	1880 tot 2000 uur
Profielwerkstuk:	80 uur
Keuze-examenvak:	minimaal 440 uur voor een examenvak naar keuze
Vrije deel:	320 tot 480 uur door de school in te vullen.

De nog ontbrekende 320 tot 480 uur zijn voor een gedeelte al door school ingevuld.

Alle leerlingen besteden namelijk studielast aan de volgende onderdelen:

A: Een aantal verplichte vakken in 4 Atheneum.

B: Verder besteedt iedereen studielast aan:

Loopbaanoriëntatie:	120 uur
Democratische vorming (o.a. maatschappelijke stage)	56 uur

Het eventueel overgebleven deel moet nog ingevuld worden. De school zal daarvoor o.a. een aantal keuzeactiviteiten aanbieden en enkele steunlessen.

havo:

Gemeenschappelijk deel:	1120 uur
Profieldeel:	1360 tot 1480 uur
Profielwerkstuk:	80 uur
Keuze-examenvak:	minimaal 320 uur voor een examenvak naar keuze
Vrije deel:	120 tot 320 uur door de school in te vullen.

De nog ontbrekende 200 tot 320 uur zijn voor een gedeelte al door school ingevuld. Alle leerlingen besteden namelijk studielast aan de volgende onderdelen:

Loopbaanoriëntatie:	80 uur
Democratische vorming (o.a. maatschappelijke stage)	56 uur

Het overgebleven deel moet nog ingevuld worden. De school zal hiervoor een aantal keuzeactiviteiten aanbieden waaronder **huiswerklessen en indien mogelijk steunlessen..**

Door de keuzemogelijkheden die de leerlingen hebben zal de studielast per jaar niet voor elke leerling even groot zijn.

Tabellen studielast

In de volgende tabellen staat een overzicht van studielast (SI) per jaar en contacturen (Cu) per week voor havo en atheneum.

havo	CU 4 havo	SL 4 havo	CU 5 havo	SL 5 havo
Vak				
Lo	2	80	1	40
Ne	4	220	3	180
En	3	180	3	180
Du	4	220	3	180
Fa	4	220	3	180
Ma	2	120		
CKV	1	60	0,75	60
GLB	1	40	0,5	40
Gs	3	160	3	160
Wi A	3	160	3	160
Wi B	4	180	3	180
Ec	4	220	3	180
Te	3	160	3	160
Ak	3	160	3	160
Bi	3	180	4	220
Na	3	180	4	220
Sk	3	160	3	160
M & O	3	160	3	160
If	3	200	2,25	120
BS&M	3	200	2,25	120
O&O	4	160	3	160
PW		20		60

atheneum	CU 4 ath	SL 4 ath	CU 5 ath	SL 5 ath	CU 6 ath	SL 6 ath
Vak						
Lo	2	65	2	65	1	30
Ne	3	160	3	180	2	140
En	3	140	3	130	2	130
Du	3	120	3	180	2,5	180
Fa	3	120	3	180	2,5	180
ANW	2	120				
Ma	2	120				
CKV	1	70	1	60	0,75	30
GLB	1	40	0,5	40	0,5	40
Gs	2	120	3	180	3	180
WA	3	160	3	180	3	180
WC	3	160	2	140	3	180
WB	3	180	4	220	3	200
Ec	2	120	4	180	3	180
Te	2	120	3	180	3	180
Ak			4	220	4	220
Bi	2	120	3	180	3	180
Na	2	120	3	180	3	180
Sk	2	120	3	180	2,5	140
M & O			4	220	4	220
If			4	240	3	200
Fi	2	120	3	180	3	180
Fast Lane	2	120	3	160		
O&O	2	80	4	180	3	180
PW				20		60

Kwartiel

Ieder schooljaar is ingedeeld in vier periodes van ieder acht tot negen weken. Op de TSG noemen we dat een *kwartiel*. Aan het eind van ieder kwartiel is er een toetsweek. De hele week zijn er dan proefwerken (maximaal 3 per dag afhankelijk van de vakken die de leerling volgt) en is er geen les. De laatste periode in het examenjaar is, wat lessen betreft, noodgedwongen korter, omdat hierin het Centraal Examen valt. In een toetsweek kunnen er zowel gewone proefwerken (voortgangstoetsen) als toetsen voor het examen-dossier worden afgenomen. Ook tijdens de lesweken zijn er proefwerken mogelijk, maar dan maar 1 per dag. Ouders krijgen na elk kwartiel een rapportage van de behaalde resultaten.

Roosters

De laatste jaren moeten er, door diverse omstandigheden, regelmatig wijzigingen in het rooster aangebracht worden.

Afspraken, baantjes, trainingen en dergelijk moeten niet vastgelegd worden tijdens het 1^e tot en met het 8^e uur, ook al heeft de leerling volgens het eerst ontvangen rooster vrij.

PTA (Programma van Toetsing en Afsluiting)

Aan het begin van het schooljaar ontvangt iedere leerling een zogenaamd Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA). Dat geeft een volledig overzicht per vak per jaar van te behandelen stof, toetsen, examenwerk, praktische opdrachten en handelingsdelen. Aangegeven wordt welke toetsen meetellen voor het rapport en welke ook voor het examendossier. Ook de zwaarte staat aangegeven.

Vòòr 1 oktober van elk jaar krijgt de leerling het PTA uitgereikt.

Het PTA is daarmee een bijzonder belangrijk document waar een leerling zijn rechten en plichten aan kan ontleen. Daarnaast ontvangt elke leerling een apart overzicht van de wegingsfactoren voor rapporten en examendossiers en een examenreglement, waarin alle officiële regels met betrekking tot het examen staan.

Examen en overgang

Het examendossier

In de Tweede Fase is de examenperiode verlengd tot twee (havo) of drie jaar (atheneum). Het schoolexamen (SE) beslaat die volledige periode. Er tellen dus al cijfers uit de vierde klas mee voor het slagen of zakken. Het schoolexamen en het Centraal Examen (CE) tellen elk even zwaar voor het diploma. Niet voor elk vak is er een CE.

Er worden vier toetsvormen onderscheiden bij het SE:

- *toetsen*: schriftelijke of mondelinge onderzoeken met gesloten (meer keuze) en/of open vragen;
- *praktische opdrachten* waarin naast vakvaardigheden ook algemene vaardigheden aan bod komen. Hierbij gaat het vooral om informatie verwerven, onderzoeken en presenteren;
- *profielwerkstuk*: de meesterproef, een grote opdracht op het gebied van twee profielvakken. Het profielwerkstuk wordt óf in het voorexamenjaar óf in het examenjaar gemaakt en dient uiterlijk voor de voorjaarsvakantie in het examenjaar te zijn afgerond.
- *handelingsdeel*: allerlei zaken die gedaan moeten zijn voor men aan het examen of een toets kan deelnemen, maar die niet met een cijfer worden beoordeeld.

Niet alle onderdelen komen weliswaar bij elk vak aan bod, maar de verscheidenheid aan toetsvormen neemt ten opzichte van de basisvorming toe.

Alle gegevens rond het schoolexamen worden verzameld in een *examendossier*. Het bevat tenminste de volgende zaken:

- een overzicht van de door de leerling behaalde cijfers en van de afgeronde handelingsdelen;
- het examenreglement;
- het programma van toetsing en afsluiting (PTA); vòòr 1 oktober van elk jaar krijgt de leerling het PTA uitgereikt.
- informatie over de praktische opdrachten, het profielwerkstuk en de handelingsdelen.

We raden de leerlingen aan het gemaakte werk te bewaren om terug te kunnen kijken naar het eigen leerproces. De leerling beheert zelf het examendossier. Het gemaakte werk wordt aan de leerling ter hand gesteld nadat de leerling akkoord is gegaan met de beoordeling. De toetsopgaven blijven in het bezit van de docent. Van werkstukken voor praktische opdrachten of handelingsdelen wordt het ingeleverde werk na beoordeling niet teruggeven. Leerlingen moeten zelf een kopie van het origineel bewaren.

De overgangs- en examennormen

Overgangsnormen

- Voor alle leerjaren geldt dat een leerling niet mag doubleren tenzij de vergadering op basis van persoonlijke omstandigheden anders beslist.
- Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan van de overgangsregeling worden afgeweken. Na overleg in de voorbereidende commissievergadering komt de teamleider met een voorstel bij de algemeen directeur. Via hem komt het voorstel uiteindelijk in de overgangsvergadering.
- Iedere lesgevende docent dient aanwezig te zijn (buitengewone omstandigheden daargelaten) en heeft stemplicht.
- Er wordt per vak gestemd. (GLB en maatschappelijke stage zijn in deze geen vakken)
- De meerderheid van stemmen is bepalend.
- Als de stemmen staken beslist de voorzitter.

Toelichting combinatiecijfer.

Het combinatiecijfer bestaat op de TSG voor het havo uit het gemiddelde cijfer van Maatschappijleer en het profielwerkstuk en van het atheneum uit het gemiddelde cijfer van ANW, maatschappijleer en het profielwerkstuk.

De afzonderlijke cijfers worden eerst afgerond op één decimaal en vervolgens op een heel cijfer. Het gemiddelde van de twee (havo) of drie (atheneum) cijfers wordt vervolgens weer eerst afgerond op één decimaal en daarna weer op een heel cijfer. Dit hele cijfer wordt meegenomen in de berekening van het eindcijfer.

Er mag geen cijfer lager dan een vier staan voor één van de vakken.

Voor de overgang geldt het volgende:

In 4 havo telt maatschappijleer gewoon mee.

In 4 atheneum tellen ANW en maatschappijleer als combicijfer gewoon mee.

(Dus hier ook eerst afronden op één decimaal, dan op een heel cijfer en vervolgens het gemiddelde van de twee cijfers ook weer afronden op één decimaal en daarna weer op een heel cijfer.) In 6 atheneum komt daar dan nog het cijfer voor het profielwerkstuk bij. Er wordt dan opnieuw gemiddeld.

Heeft de leerling O&O dan levert dat vak naast het O&O-cijfer ook een cijfer voor ANW.

Wel mag voor ANW en/of maatschappijleer afgerond niet lager dan een vier gehaald worden! Daarmee zou je in 6 atheneum immers niet kunnen slagen!

4 atheneum naar 5 atheneum

- Alle becijferde vakken tellen mee. (maatschappelijke stage en GLB zijn in deze geen vakken)
- Leerlingen mogen voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde maar één onvoldoende hebben. Het mag of een vijf of een vier zijn.
- Loopbaanoriëntatie, CKV en lichamelijke opvoeding moeten met voldoende of goed worden beoordeeld.
- De afzonderlijke cijfers van het combinatiecijfer - maatschappijleer en ANW - moeten afgerond minimaal een 4 zijn.

Als aan die eis voldaan is gelden onderstaande normen:

Combinatie Onvoldoende cijfers	Resultaat + = bevorderd B = bespreekgeval - = afgewezen	Voorwaarde
5 4	+ +	
55 45	+ +	
555	+	Gemiddeld minimaal 6
555	B	Indien gemiddeld minder dan 6
44	+	Gemiddeld minimaal 6
44	B	Indien gemiddeld minder dan 6
455	+	Gemiddeld minimaal 6
455	B	Indien gemiddeld minder dan 6
Overige	-	

4 havo naar 5 havo en 5 atheneum naar 6 atheneum

- Alle becijferde vakken tellen mee. (maatschappelijke stage en GLB zijn in deze geen vakken)
- Leerlingen mogen voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde maar één onvoldoende hebben. Het mag een vijf of een vier zijn.
- Leerlingen in 4 havo met het profiel CM zonder wiskunde mogen voor Nederlands en Engels maximaal één onvoldoende hebben. Het mag een vijf of een 4 zijn.
- Loopbaanoriëntatie, CKV en lichamelijke opvoeding moeten met voldoende of goed worden beoordeeld.

Als aan die eis voldaan is gelden onderstaande normen:

Combinatie Onvoldoende cijfers	Resultaat + = bevorderd B = bespreekgeval - = afgewezen	Voorwaarde
5 4	+	
55	+	
45	+	Gemiddeld minimaal 6
45	B	Indien gemiddeld minder dan 6
555	+	Gemiddeld minimaal 6
555	B	Indien gemiddeld minder dan 6
44	B	Gemiddeld minimaal 6
Overige	-	

Examennorm

- Een leerling mag voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde maximaal één vijf hebben.
- Voor het CE moet er gemiddeld een voldoende (minimaal 5,5) gehaald zijn. Daarna geldt de volgende regeling:
  - geslaagd bij alles 6 of hoger
  - geslaagd bij één 5 en de rest 6 of hoger
  - geslaagd bij één 4, de rest 6 of hoger en gemiddeld 6
  - geslaagd bij twee keer 5 of één 5 en één 4, de rest 6 of hoger en gemiddeld 6

Aanvulling op de overgangsnormen

De door de school in 4 atheneum verplicht gestelde vakken tellen ook mee bij de overgangsregeling. In de normen is daar rekening mee gehouden.

Overstappers 5 havo ⇒ 5 atheneum

Een overgang van 5 havo naar 5 atheneum blijft mogelijk. Een dergelijke overgang wordt besproken in een commissie bestaande uit de teamleiders van havo en atheneum en de decanen. De daar genomen beslissing is bindend. Er wordt gekeken naar de cijfers en naar zaken als motivatie en getoonde inzet. Op de website staat bij de overgangsnormen de preciese regeling.

Voor de meeste vakken levert de overstap geen probleem op.

Problemen zijn er wel voor:

- **Wiskunde**

Op het Atheneum is altijd een vorm van wiskunde verplicht. Op het havo kun je het profiel CM volgen zonder wiskunde. Het is aan te raden ook op het havo al wiskunde op te nemen.

- **Duits of Frans**

Op het atheneum is minimaal één van deze talen verplicht. Ook hier is het aan te raden de taal al in havo te kiezen.

Leerlingen die overstappen van 5 havo naar 5 atheneum hoeven een aantal vakken niet meer te volgen.

Dat geldt voor:

- ANW
- Maatschappijleer
- CKV

Vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal op het atheneum

De mogelijkheden om een vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal te verlenen worden verruimd. De nieuwe vrijstellingsregeling voor de tweede moderne vreemde taal op het atheneum betreft:

- leerlingen met stoornissen die specifiek betrekking hebben op taal of
- leerlingen met zintuiglijke stoornissen die effect hebben op taal;
- leerlingen met een moedertaal anders dan de Nederlandse of Friese;
- leerlingen die één van beide bètaprofielen volgen, dat profiel naar verwachting voor het overige met succes kunnen afronden, maar waarvoor de verplichting om een tweede moderne vreemde taal te volgen dit naar verwachting zou verhinderen.

In het geval van vrijstelling dient de leerling een ander vak te volgen.

Wat moet?

De school moet een heldere, eigen vrijstellingsregeling ontwerpen die past binnen de aanwijzingen van de wet- en regelgeving.

Wat mag?

De school bepaalt zelf of zij leerlingen die vrijgesteld worden van de tweede moderne vreemde taal een vervangend vak voorschrijft of dat zij de leerling keuzevrijheid biedt.

Wat mag niet?

Leerlingen vrijstellen voor de tweede moderne vreemde taal die niet tot één van de genoemde categorieën behoren. De regeling geldt bij voorbeeld voor slechts een beperkt deel van de bètaleerlingen: er moet een duidelijke aanwijzing zijn dat het volgen van de tweede moderne vreemde taal diplomering zal kunnen verhinderen.

Regeling TSG

Op de TSG onderschrijven we het belang van minimaal een tweede moderne vreemde taal naast Engels voor atheneumleerlingen.

Dit betekent dat we ons zoveel mogelijk aan de wettelijke regeling houden dat leerlingen op het atheneum in principe een tweede moderne vreemde taal moeten volgen. Vrijstelling zal slechts bij hoge uitzondering verleend worden. Omdat we in het atheneum met een uitgestelde profielkeuze werken zal pas aan het eind van de vierde klas een eventuele vrijstelling verleend worden. Naast capaciteiten zal ook gelet worden op getoonde inzet.

Dit geldt voor zowel leerlingen met stoornissen die specifiek betrekking hebben op taal (dyslexie) als voor leerlingen die één van beide bètaprofielen volgen. Leerlingen met een andere moedertaal dan de Nederlandse of Friese komen pas voor een mogelijke vrijstelling in aanmerking als ze bij de start van het vijfde leerjaar minder dan 4 jaar middelbaar onderwijs in Nederland gevolgd hebben. Vervolgens geldt ook voor deze leerlingen dat ze pas een vrijstelling kunnen krijgen indien het behalen van een diploma door het volgen van de tweede moderne vreemde taal in gevaar komt.

De betreffende docentenvergadering geeft een prognose over de mogelijkheden. Dit gaat als advies naar de directie die vervolgens een beslissing zal nemen.

Leerlingen die een vrijstelling krijgen zullen i.p.v. de moderne vreemde taal een ander vak moeten volgen.

Voor leerlingen met een zintuiglijke stoornis (doof, slechthorend, slechtziend, blind) zal in voorkomende gevallen naar een oplossing worden gezocht. Dit geldt voor alle leerjaren.

Herkansen en inhalen

- Per periode (kwartiel) mag één toets uit die periode worden herkanst.
- Examendossiertoetsen vallen altijd onder de herkansingsregeling.
- Dat geldt ook voor voortgangstoetsen uit de toetsweek. De overige voortgangstoetsen hebben alleen een herkansingsmogelijkheid als dat in het PTA is vermeld.
- Het profielwerkstuk en de handelingsdelen kunnen niet herkanst worden.
- Een kandidaat, die regulier afwezig geweest is door ziekte of een andere van zijn wil onafhankelijke omstandigheid en één toets, waarvoor de herkansingsregeling geldt, heeft gemist, behoudt de mogelijkheid om, naast de in te halen toets, een ander vak te herkansen. Deze mogelijkheid vervalt, als er in één kwartiel twee of meer toetsen gemist zijn.
- Het inhalen van handelingsdelen en van toetsen zonder herkansingsmogelijkheid wordt door de vaksectie geregeld.
- Herkansen en inhalen van toetsen vindt plaats op een door de secretaris vastgestelde dag.
- Bij afwezigheid van een leerling op de herkansingsdag, om welke reden dan ook, vervalt het recht op herkansing.
- Per leerjaar mag er één praktische opdracht worden herkanst. Dat geldt alleen voor praktische opdrachten die meetellen voor het examendossier of waarvan de herkansingsmogelijkheid in het PTA is aangegeven. Deze herkansing vindt plaats in de week na de laatste toetsweek. (De inhoud van de te herkansen praktische opdracht kan afwijken van de oorspronkelijke opdracht)
- Indien een leerling in een kwartiel geen gebruik maakt van zijn recht op herkansing kan hij van dit recht in een ander kwartiel van het betreffende schooljaar gebruik maken en zo eventueel twee toetsen uit die periode herkansen.

Aangezien er slechts twee toetsen per kwartiel herkanst of ingehaald kunnen worden, kan een leerling alleen van deze regeling gebruik maken als hij geen werk in dat kwartiel gemist heeft. Wel kan hij in een volgend kwartiel van dat leerjaar van dit recht gebruik maken.

Leerlingbegeleiding

In de Tweede Fase moet een leerling zelfstandig zijn weg zoeken in de leerstof. Dit heeft hij in de derde klas al gedaan, maar minder intensief dan van hem in de Tweede Fase wordt verwacht. De TSG vindt dat een leerling daarin goed begeleid moet worden.

Mentor

De mentor begeleidt een groep leerlingen heel intensief. Deze docent helpt de leerling op drie onderdelen:

1. hij begeleidt de leerling bij de studievaardigheden die hij nodig heeft om zelfstandiger te kunnen leren. Dit gebeurt in een wekelijkse mentorles, waar onder meer gewerkt wordt aan het maken van planningsen.
2. hij begeleidt de leerling op terreinen die te maken hebben met volwassen worden, groepsvorming en dergelijke.
3. hij begeleidt de leerling bij de keuzes na het behalen van het diploma. Samen met de decaan geeft de mentor invulling aan het vak *loopbaan-oriëntatie*. In aansluiting op de voorlichting in de derde klas wordt er tijdens de mentorlessen aandacht besteed aan vervolgopleidingen, beroepen, keuzeprocessen, voorbereiding op open dagen.

De mentor ziet de leerling tijdens de wekelijkse mentorles. Daarnaast kan hij de leerling uitnodigen voor een individueel gesprek. Ook de leerling kan het initiatief nemen voor zo'n gesprek. Als ouder kunt u ook contact opnemen met de mentor van uw kind. De mentor kan u ook opzoeken maar doet dit altijd in overleg met de leerling.

In het begin van het schooljaar organiseert de mentor een kennismakingsavond met de ouders van de mentorgroep. Daarnaast is er één of twee keer per jaar een individuele mentorcontactavond. Daar worden de cijfers en de voortgang van de leerling besproken. Verder is (zijn) er nog de gewone oudercontactavond(en) waar de ouders ook andere docenten kunnen spreken.

Decaan

De mentor helpt de leerling bij het kiezen van de juiste vervolgopleiding. Dit doen ze in nauwe samenwerking met de decanen en met behulp van een (les)methode.

Wanneer leerling en mentor er niet uitkomen biedt de decaan specialistischer hulp. Met vragen op het gebied van studie- en beroepskeuze kunt u als ouders ook bij de decaan terecht.

Lay-out : Margreet van Enk
Eindredactie : Ger Lomme
Druk : KSBuurke